

nogle hovedlinjer i Johnsons arbejde. Det bør dog understreges, at det ikke mindst er de mange nuancer i fremstillingen, som gør den knappe tekst så fremragende.

*Erling Olsen**

* Lektor ved Københavns universitet, cand. polit.

Abram Bergson: The Economics of Soviet Planning. Yale University Press, 1964. 394 sider, \$ 7.50.

»The Inter-University Committee on Comparative Economics« i USA har startat en bokserie, med avsikten att hjälpa universitetslärarna i nationalekonomi, att ge sina kurser en mer komparativ inriktning. Professor Bergson har skrivit en av de första volymerna, i ett ämne där han är en eminent auktoritet. Efter att ha arbetat i mer än 20 år med Sovjets ekonomiska problem, har han nu skrivit en ren lärobok. Denna kan betraktas som en kombinerad produkt av Bergson, välfärdsteoretikern, med Bergson, sovjetologen. För de studenter som har genomgått något års ekonomiska studier är det en utmärkt introduktionsbok om de ekonomiska aspekterna på Sovjets planering, ungefär i klass med Alec Noves »The Soviet Economy«.

I de olika kapitlen behandlar Bergson den sovjetiska ekonomins huvudaspekter: den administrativa apparaten; konsumtionsvarumarknaden; företagsledningens lönesystem, arbetskraftens utnyttjande, varudistributionen och prishöjningen inom industrin; lönesystem och ledningsproblem i jordbruket; val av teknik; konsumtionsstruktur och kapitalbildning. Dessa kapitlen, som i huvudsak är deskriptiva, sammanfattas i ett slutkapitel om det sovjetiska systemets ekonomiska meriter.

Den metod som används i de första kapitlen är som följer. Först presenterar Bergson den abstrakta effektivitetsregeln som, i enlighet med den traditionella välfärdsteorin, bör användas i det givna sammanhanget. Sedan försöker han beskriva verkligheten i Sovjet sådan den är, eller snarare, som den har varit tills helt nyligen. Därefter drar han sina slutsatser genom att jämföra verkligheten med det givna välfärdskriteriets

krav. Genomgående finner han, att Sovjets ekonomi fungerar på ett sätt, som är mer eller mindre inoptimalt, irrationellt eller ineffektivt sett ur teoretisk synvinkel.

Denna inoptimalitet visas gälla både när utgångspunkten är konsumentens välfärd och när de s.k. planerarnas preferenser väljs som utgångspunkt för omdömet.

I det avslutande kapitlet ges en lista på de sovjetiska ineffektivitetskällor som oftast återkommer i boken. Det visas också hur dessa påverkar varandra som både orsak och verkan. De sex huvudkällorna för ineffektivitet anser Bergson vara: 1) den marxistiska arbetsvärdeläran, eller dess alternativ, som, eftersom västeorierna icke har tillåtits i Sovjet, har varit ingen teori alls utan godtycke; 2) den administrativa bördan på högre ekonomiska ledningsorgan, vilka inte bara har haft kommunikationsproblem med underordnade organ etc., utan som också har burit skyggglappar av olika slag, t. ex. som i Chrusjtjevs anklagelse mot Gosplans »stålskyggglappar«; 3) prishöjningen; 4) investeringskriterier i industrin; 5) det kollektiviserade jordbruket; och 6) autarki i utrikeshandeln – alla Sovjetproblem som har diskuterats intensivt även i Väst under de senaste åren. (När det gäller autarkin borde Bergson, i rättvisans namn, ha nämnt de åtgärder från västsidan som gång efter annan har givit Sovjetunionen goda skäl att icke göra sig beroende av utrikeshandel med västsidan).

De ovan givna skälen för ineffektivitet gäller oavsett vilket välfärdskriterium som väljs. Den, som emellertid endast erkänner konsumenternas välfärd som acceptabel välfärdgrund, måste dock lägga till skillnaden mellan planerarnas och hushållens preferenser som en extra källa till ineffektivitet.

På basis av ovan nämnda metodik kan man med säkerhet dra slutsatsen att det ekonomiska beteendet i Sovjet ingalunda står i samklang med optimala välfärdskriterier. Bergson går emellertid vidare och gör en kort jämförelse mellan de två ekonomiska systemen i Sovjetunionen och Förenta Staterna, påpekande att produktiviteten, nästan oavsett hur den mätes, är högre i det kapitalistiska landet. (Av misstag har Bergson angett GNP i stället för NNP i tabell B 1 på sidan 364). Trots ett antal reservationer beträffande t. ex. skillnader i arbetskraftens kvalité i bägge

nogle hovedlinjer i Johnsons arbejde. Det bør dog understreges, at det ikke mindst er de mange nuancer i fremstillingen, som gør den knappe tekst så fremragende.

*Erling Olsen**

* Lektor ved Københavns universitet, cand. polit.

Abram Bergson: The Economics of Soviet Planning. Yale University Press, 1964. 394 sider, \$ 7.50.

»The Inter-University Committee on Comparative Economics« i USA har startat en bokserie, med avsikten att hjälpa universitetslärarna i nationalekonomi, att ge sina kurser en mer komparativ inriktning. Professor Bergson har skrivit en av de första volymerna, i eet ämne där han är en eminent auktoritet. Efter att ha arbetat i mer än 20 år med Sovjets ekonomiska problem, har han nu skrivit en ren lärobok. Denna kan betraktas som en kombinerad produkt av Bergson, välfärdsteoretikern, med Bergson, sovjetologen. För de studenter som har genomgått något års ekonomiska studier är det en utmärkt introduktionsbok om de ekonomiska aspekterna på Sovjets planering, ungefär i klass med Alec Noves »The Soviet Economy«.

I de olika kapitlen behandlar Bergson den sovjetiska ekonomins huvudaspekter: den administrativa apparaten; konsumtionsvarumarknaden; företagsledningens lönesystem, arbetskraftens utnyttjande, varudistributionen och prishöjningen inom industrin; lönesystem och ledningsproblem i jordbruket; val av teknik; konsumtionsstruktur och kapitalbildning. Dessa kapitlen, som i huvudsak är deskriptiva, sammanfattas i ett slutkapitel om det sovjetiska systemets ekonomiska meriter.

Den metod som används i de första kapitlen är som följer. Först presenterar Bergson den abstrakta effektivitetsregel som, i enlighet med den traditionella välfärdsteorin, bör användas i det givna sammanhanget. Sedan försöker han beskriva verkligheten i Sovjet sådan den är, eller snarare, som den har varit tills helt nyligen. Där-efter drar han sina slutsatser genom att jämföra verkligheten med det givna välfärdskriteriets

krav. Genomgående finner han, att Sovjets ekonomi fungerar på ett sätt, som är mer eller mindre inoptimalt, irrationellt eller ineffektivt sett ur teoretisk synvinkel.

Denna inoptimalitet visas gälla både när utgångspunkten är konsumentens välfärd och när de s.k. planerarnas preferenser väljs som utgångspunkt för omdömet.

I det avslutande kapitlet ges en lista på de sovjetiska ineffektivitetskällor som oftast återkommer i boken. Det visas också hur dessa påverkar varandra som både orsak och verkan. De sex huvudkällorna för ineffektivitet anser Bergson vara: 1) den maxlistiska arbetsvärdeläran, eller dess alternativ, som, eftersom västeorierna icke har tillåtits i Sovjet, har varit ingen teori alls utan godtycke; 2) den administrativa bördan på högre ekonomiska ledningsorgan, vilka inte bara har haft kommunikationsproblem med underordnade organ etc., utan som också har burit skyggglappar av olika slag, t. ex. som i Chrusjtjevs anklagelse mot Gosplans »stålskyggglappar«; 3) prishöjningen; 4) investeringskriterier i industrin; 5) det kollektiviserade jordbruket; och 6) autarki i utrikeshandeln – alla Sovjetproblem som har diskuterats intensivt även i Väst under de senaste åren. (När det gäller autarkin borde Bergson, i rättvisans namn, ha nämnt de åtgärder från västsidan som gång efter annan har givit Sovjetunionen goda skäl att icke göra sig beroende av utrikeshandel med västsidan).

De ovan givna skälen för ineffektivitet gäller oavsett vilket välfärdskriterium som väljs. Den, som emellertid endast erkänner konsumenternas välfärd som acceptabel välfärdgrund, måste dock lägga till skillnaden mellan planerarnas och hushållens preferenser som en extra källa till ineffektivitet.

På basis av ovan nämnda metodik kan man med säkerhet dra slutsatsen att det ekonomiska beteendet i Sovjet ingalunda står i samklang med optimala välfärdskriterier. Bergson går emellertid vidare och gör en kort jämförelse mellan de två ekonomiska systemen i Sovjetunionen och Förenta Staterna, påpekande att produktiviteten, nästan oavsett hur den mätes, är högre i det kapitalistiska landet. (Av misstag har Bergson angett GNP i stället för NNP i tabell B 1 på sidan 364). Trots ett antal reservationer beträffande t. ex. skillnader i arbetskraftens kvalité i bägge

länderna, men på antagandet att kapitalet har ungefär samma kvalitet, eller rent utav är något högre i Sovjetunionen, drar Bergson slutsatsen att det ekonomiska systemet i Förenta Staterna är mer rationellt och har mer »merit« än Sovjetunionens. Detta kan mycket väl vara så, men det förefaller dock inte följa från bokens analys. För att göra en rättvisande jämförelse förefaller det nödvändigt, att även den västerländska »kapitalistiska« ekonomi noga undersöks på samma sätt som Sovjets ekonomi, med utgångspunkt från hur det fungerar eller icke fungerar i förhållande till välfärds-kriterier och med ceteris paribus antaganden om givna resurser. Tyvärr har vare sig Bergson eller någon annan gett sig på en sådan jämförelse.

*Gunnar Adler-Karlsson**

* Fil. lic., Stockholms Universitet.

J. S. Duesenberry, G. Fromm, L. R. Klein, and E. Kuh, editors: The Brookings Quarterly Econometric Model of the United States, Chicago 1965. VIII + 776 sider, kr. 94,50.

Ökonomiska makromodeller, som beskriver inkomstdannelsen i det korta lopp, er efterhånden blevet udarbejdet for en lang række af lande. Den første model blev opstillet af Jan Tinbergen for Holland midt i 30'erne. I den senere udvikling har USA været dominerende, når man ser på antallet af modelarbejder; men de fleste amerikanske modeller har haft den skæbne at blive opgivet kort tid efter offentliggørelsen. De amerikanske modeller er først og fremmest opstillet af enkelte økonomer som forskningsopgaver. I andre lande for eksempel Holland og Canada har man arbejdet mere kontinuert med udvidelse og forbedring af samme model, idet disse modeller direkte har været anvendt ved tilrettelæggelse af den økonomiske politik.

Modellerne består af et antal endogene variable og et lige så stort antal dynamiske relationer, som beskriver den indbyrdes sammenhæng mellem de variable og derigennem fastlægger deres forløb over tiden. Herudover indgår en række såkaldt exogene variable, hvis tidsmæssige udvikling i modellen tages som givne. De variable

er makro størrelser, fremkommet ved aggregering over de enkelte økonomiske enheder. Modellerne er lukkede, idet relationerne og de exogene variables tidsmæssige forløb på entydig måde fastlægger udviklingen i de endogene variable; dog er relationerne ikke eksakte, men indeholder stokastiske led. Relationerne er overvejende lineære, hvilket først og fremmest har beregningstekniske årsager. Ud over formelle fællestræk mellem modellerne er der et fælles teoretisk grundlag, den keynes'ske indkomst- og beskæftigelsesteori. Hovedvægten i disse korttidsmodeller lægges på beskrivelsen af komponenterne i den effektive efterspørgsel. Mange modeller indeholder desuden beskrivelse af pris- og løndannelsen og af monetære sammenhænge. Udviklingen i produktionsfaktormængderne og i disses produktivitet spiller derimod en mindre rolle.

Opstilling af sådanne modeller kan tjene en lang række formål. En kvantificering af økonomiske sammenhænge er nødvendig, når økonomiske teorier søges verificeret og deres indbyrdes betydning fastlagt. Med udgangspunkt i en model kan man foretage detaljerede historiske analyser af økonomiske udviklingsforløb og gennem tænkte ændringer i exogene variable belyse mulighederne for at påvirke konjunkturforløbet gennem ændringer i den økonomiske politik. Selv om sådanne formål i sig selv er tilstrækkelige som begrundelse, ønsker man i almindelighed også at nå frem til et grundlag for forudsigelser af konjunkturudviklingen. På dette punkt har skuffelserne været talrige; men forbedringerne i det statistiske grundmateriale, i det økonomisk-teoretiske grundlag og ikke mindst i de økonometriske metoder har dog betydet visse fremskridt. Troen på, at konjunkturudviklingen med stor sikkerhed kan forudsiges ud fra ganske få, stabile relationer mellem centrale makrovariable, er ikke blevet bekræftet, og dette må ses som den væsentligste årsag til, at udviklingen er gået i retning af stadig større modeller.

Den foreliggende bog giver den første fuldstændige fremstilling af arbejdet med opstilling og estimering af den hidtil største amerikanske model: *Brookingsmodellen*. Denne er et kollektivt projekt, som er blevet til ved samarbejde mellem en større kreds af økonomer, hvoriblandt Klein og andre tidligere har opstillet mindre mo-